

هفته‌ك جريدۀ فنيه وادبيه

ابونه بدلی

مدیر مسئول قصبار

اداره خانه: بی: باب عالی جاده سنده قصبار مطبعه و کتبخانه سیدر [نومری ۲۰ یاره] بر سنه لکی پوسته اجرتیله برابر ۳۰ غروشدر اداره خانه دن آلتق اوزره ۲۰ وانی کاغذ اوزرینه مطبوع نسته لرایچون ۵۰ غروشدر جریده متعلق خصوصات ایچن مدیره مراجعت اولنور.

علم حکمتک منشأری

علومك منشأری تخری اولندینی وقت آنلری
یكدیكرندن تفریق ایتمک غیر ممکندر : بالخاصه علم حکمت
مثلا علوم ریاضیه و منشائی اعتبارله فلسفه او قدر
یقیندن تماس ایدرکه برنی بیلمک ایچون هر ایکسیده
اوکرتمک ضروری اولور .
طبیعت اوزرینه ایلمک مشاهدات نظریه فلاسفه

یونانییه معطوفدر . بو مشاهداتی نره دن استحصال
ایندیلر ؟ مصریلردن ، کلدانیلردن که آنلر ده بلیکه
هندیلردن اقتباس ایتشلر ایدی . بوخبر ممکن اولغله برابر
موثوق دکلدر .

فکر ترصد جبت بشریه غیر مفارق بر صورتده
مربوطدر . مدیت دیدده اولیان اقوام وحشییه بیله علم
حکمت ایله فن میخانیکک تطبیقات اولیه سی فکریسه
طبعاً مالکدرلر .

تب خرابه لری

قدیم یونانیلرک آسیا اقوامنه قارشى رقابة التزام
ایندیکلری تدقیقات علمیه نك افکار سر بستانه ایله غمزوجاً
موجب ترقیات مخصوصه اوله جنى آشکاردر . بناء علیه
علام حکمیه نك (میلاددن اول) یندیحی عصر دن میلاددن
صکره ۶۴۴ سنه سنه قدر یعنی اسکندریه کتبخانه سنک
ضبط و تخریری تاریخنه قدر اولان دور اول اتساعنی
یونانیلره اسناد ایده جکز . ایشته بزم ایچون تاریخ قدیمک
دور فینسی تشکیل ایدن بو اون اوج عصرلق دوردر .
بز بو دورده برطاقم فرقه لر تأسیس ایده جکز .
ایلمک فیدوفلر بالخاصه علم حکمتده بیدای اختصاص
ایندیلر . تشکیل عالم آنلرک بکانه اندیشه لری اولدی .
بو اندیشه لرینک ازاله سی ایله مطلوبلرینه ظفریاب اولق
ایچون اوله ملاحظاته سوق ذهن ایندیلرکه قفرسات
رصدیلرندن زیاده قوه تخیله لرینه شرفبخش اولور . مثلاً
آناکسیاندر (۶۱۰ - ۵۴۷ میلاددن اول) نظرنده کره
ارض مستویدر ، شمس ایله اجرام عالمی محیط اولان کره

علومی عین برهمنیا آلتند. یعنی فلسفه نامی تحتند. قاریشدیلر او زمان افلاطونک بر شاگردی اولان آریستوت خواجه سندن کتبا آریلدی. مطالعه علومده منفرداً نتایج حسنه و برهمنی اصول قیاسیه احکامی توسیع ایتدی. فقط رصدات و تجارب بعض علامت طبعیه بی اوضح ایتسنه کافی گدیکندن بوضوئیه فکرند. حاصل اولان بوشانی برطاق فرضیات ایله طولدریمه ترك ذهن ایتدی. اصول موضوعه سیک بزی اشغال ایدن نقطه نظرندن الگ مهم ماده لری آئیده کیلردی :

- ۱ - خلالتک غیر موجودی حقنده تأکید،
- ۲ - کره ارض مرکز عالمده غیر متحرک کبی تاقی ایدلسنه نظراً کو اکبک نظریه حرکتی،
- ۳ - کواکب اثیردن یاخود ماده خامه سندن تشکیل ایتک اعتباریله عناصر اربعه ایله تامام و تحت القمری اولان تشکیل عالم.

بتون قرون وسطاده حتی باسقال (۱۶۲۳-۱۶۶۲) زمانه قدر آریستوت نظریه سیک مظهر اولدینی اعتبار مسام همان ناقابل کذار بر مانع اولدی. نظریه مذکورده بیوک آبر (۱۱۹۳ - ۱۲۸۰) ایله شاگردی طوماداکن (۱۲۲۷ - ۱۲۷۴) طرفندن حمایه ایدیلکی حالدہ دخی مطالعه طبیعتہ مجذوب اولانلرک ذوقه ککیموردی. روزمباقون ۱۶۴۴ نارنجنده دیوردی که : «اگر مقندر اولسه ایدم آریستوتک بتون کتابلرنی یاقدردم. زیرا آنلرک مطالعه سی زمانک تلفندن. خطانک تکثرندن بشقه بریشی موجب اولماز». پیر راموس (۱۵۱۴-۱۵۷۲) دخی آریستوتک بتون افاداتی محض حقیقت کبی تاقی ایدنلره دهاسرت جواب ویره رک : «آریستوتک اوکرتدیکي هر شی خطادره». دیوردی.

مع مافیه افتراق علومک بوترقی عظمی وهر برنه مخصوص اصول محاکمه قواعد عمومیه سیک تأسیسی یونان فیلسوفک اثر غیرتیدر. اسکندریه مکتبی هیئت شناسانی. ریاضیونی. حکمیونی ایله آنلرک منسوبی. آریستسارک. آرشیمد (۲۸۷ - ۲۱۲ میلاددن اول) دوغریدن دوغری به آریستوتک شاگردلردیر. بطلمیوس طرفدارانی (اسکندریه) و (سراپوم) موزو کتبخانه سی (۴۴۰۰۰۰ جلد) تأسیس ایدره رک ریاضیونی.

نارک حرارت و ضیاسنه، مرورینه توسط ایچون سایی تشکیل ایدن قبهده متقوب بجزه لردر. مع مافیه سوراتک معاصر ی اولوب فیثاغورت فلسفه پروراشدن اولان (فیلولائوس) کره ارض مدور اولدینی بیلدیریور.

بودن سیکره اجسامک. عناصر تشکیلیه سنه متعلق نظریه کلیر: «تالس هر شیئی سودن. آتاکیمسن هودن. هر قایت آتشدن اشتقاق ایتدیریور. نهایت آتیه دو قل عناصر اربعه فرضیه سی قبول ایدیریور. آتاکساغور دخی اکا اثیری علاوه ایلور. عین زمانده اجسامک اشکال و خواص مختلفه بی حاوی و ناقابل تقسیم ذراتدن مشکیل بولندینی قبول ایدن لویپ وده موریت (۴۸۰ - ۴۰۷ میلاددن اول) شعبه ذراتیه سی اعتلا ایدیریوردی. روح نقطه نظرندن مساوی اولان بو شعبه سیک افکاری افلاطون (۴۳ - ۳۴۷ میلاددن اول) و آریستوت (۳۸۴ - ۳۲۲ میلاددن اول) شعبه مضافیه سی طرفندن قطعیاً قبول اولمادی. افکار مزبوره بالعکس بیکور (۳۸۴ - ۳۲۲) شعبه سی مؤخرآ استاذینک اکثرأ مضافی اولان نظریاتی نزاهت شعریه ایله ترینه موفقی اولان لوکرس طرفندن قبول اولدی.

آریستوتک ملاحظاتی ترقیات علمییه بیوک برمانع اولغله برابر بتون قرون وسطاده موقع رواج وغالیتمده بولدی. (قوله ز دو فرانس) ده معام اولان غاسادی (۱۵۹۲ - ۱۶۵۵) ایله هیئت شناس شهر (نوتون) ملاحظات مذکورده ییال استحقار ایدره رک اصول تجربیه عطف نظر حکمت ایتدیلر که انجق بو اصول قوانین طبیعیه سیک استمرار ی، یعنی علامت کاشانی تفسیره کافی اولان استمرار حقنده لوکرسک تفکراتیه سیک قناعت عقاییه بزه ویره بیلیر.

ایشته روح ایله جسمک افتراق نامی تاریخاً بو افلاطون شعبه سندن بدا ایدر. مع مافیه تفکر و ملاحظاتی علوم انسانیه سیک اساسی کبی تاقی ایدرک افلاطون، مؤخرآ ده قارت (۱۵۹۶ - ۱۶۵۰) کبی برجوق ریاضیاتی مطالعه طبیعته ترجیح ایدره رک مطالعه مذکورده یی درجه ثانییه آئیوردی. میلاددن مقدم دردنجی عصرک بدایتیه قدر بالجمله

حکیمونی، کیمیاگرانی، طبانی، تاریخ‌شناسانی، جغرافیونی، صرفیونی، فلاسفه‌ی کندیلارینه جلب ایتدیلر. تاریخ قدیمک بزه نقل ایتدیکی بالجه معلومات قبیله اسکندریه مکتبندن نشأت ایدر. مکتب مذکور ی تشکیل ایدن علما ایله انطالی آراسنده بالوجوه شهرتیاپ اولدیلر (توفیلد، ژانوسن، آبولونیوس دوبرغا، پاپوس).

یسه بونلر آراسنده هیپارک ایله بطلمیوس علم هیئی اون آلتنجی عصرده بولدیغیز درجه به رفع ایتدیلر. آریستارک (میلاددن مقدم ۲۷۰) کره رضح حرکت مضاعفیه ایله شمسک استقرارنی تدریس ایدیوردی. تدریساتی احکام مذاهب خرسناییه به مخالف اولغله اتمام اولدی. اون سکنز عصر صکره (ژوردانو برونو) ایله (غالیه) طرفدن تکرار درمیان اولنان بولطریه برنجینی احراق بالارکر بیسته، ایکنجیسی انکیزلیسون زندانلرینه کوتوریوردی. بطلمیوس مسلکی انجیق صلاحیت دینه اسانی ایله اصول تجزیه آراسنده وقوعه کان غایت شدتلی محاربه دن صکره بذر ای زوال اولدی.

مالکانه علم حکمتده (هرون) (۱۲۰ میلاددن اول) ایلمک دفعه اوله رق تضیق هوایی قوه محرکه و ایشک واسطه نقلیه سی کی استعمال ایدیورد. مع التألف بعض تعصبات فکر بشرک تحلیلات باهره سه مانع اولدی. (۴۱۶) سه سی مارتنده (هپاتیا) اسمندکی مشهور قادی برخیلی سنه لر تدریسات ایله مشغول اولدقدن واسکندریه شهرینک جامع اولدینی بتون اشخاص ممتازنی رحله تدریسنه جلب ایتدکن صکره واقع اولان بقرارغشلق ائشانده مقدوره صلاح عوام اولدی.

۳۹۰ تاریخسده بطریق (توفیل دوتودوزی) امپراطور (تئودوز) دن کتب تعریضاتک امحای ایله کتبخانه تک اصلاحی امرنی آلدی! اون آلتنجی عصرده (ژوستین) اسکندریه و آسه مکاتب فلسفیه سی رسماً قاتیوردی.

مجاهدین عربک اقطار شرق وغربه ولوله رسان اولان حرکت عسکره مظفرانه سی سکوتپذیر اولدینی زمان بری شرقدن، دیکری اسپانیادن برتوساز اولق اوزره یکیدن ایکی مهر عرفان جهلمک کوزنی قاشدیردی. شرقد مدینت عرب، ساسانیلر دورنده ربه اقصای

علوم رصديه، کیمیا، طبابت، هیئت ودها برخیلی علوم طبیعی و حکمیه ایدی مقتدره عربده ترقیات جسمیه و حقیقیه به مظهر اولدی. محیر العقول اولان بو ترقیات ایستر عربلرک سرار طبیعتک کشفی خصوصندکی ابتلائی حقایق برستاه لرندن، ایسترسه آلات و اسباب تحقیقسانده وقوعه کان اصلاحات واکلاندن نشأت ایتسون، هر حالده عربلر هندستان وچین ایله اولان مناسبتلری سایه سنده هندلرک ارقامی ایله حساب اعشاری نی نشر ایتدیلر، شس قدر جق بر اصلاح ییله علوم ریاضیه ده ترقیات خارق العاده نی موجب اولدی. نهایت (سویل) دارالفنوننده معلم بولان (ژر) مصرک کیمیا ی باطل حقه ندکی معلوماتی ایله سائر علوم حکمیه سی بزه نقل ایدرک ایلمک دفعه اولق اوزره برکیمیا رساله سی یادکار ایتدی (۷۰۲-۷۶۵). فی الاصل علم حکمته کلاجه: بوعلمک بالخاصه رصدا ت بصریه به تعلق ایدن قعمنده ترقیات سریعه وجوده کلدی. نهایت اون ایکنجی عصرده ایتالیا دایما اسپانیا عربلری ایله مناسبانده بولان وندیک جزوه مشاهیری سایه سنده کندی طوبراغنده ده تجددا ت علمیه تک ثمرات نافعه سی کورمه ک بایلا دی. مع مافیه بوقایده آریستوتلن بحث ایدرکن عرض ایتدی کمز اسابدن دولانی اون آلتنجی عصره قدر علوم تجزیه تک ترقیسنه خادم یک آژ عالم بولنور: بیوک آلبر، روزه باتون، نیقولا دوکوزا، لئونار دوونسی بزه احکام حقیقه دن زیاده بعض مطالعات جدیده یادکار ایتدیلر، حقیقتک تحسنا ت اولیه سی اولان بو مطالعات دخی آریستوتلن غننده قیمتدار اولان فرضیات و تأکیدات غلبه لکی اینجده کورانی به کیندی.

حرف و صنایع رسیده مضطبه کالات اولیور. ایشه تجدد اوزمان رماد آئنده قالان بر شراره آتشتارکی یواش یواش ظهور ایدیور. بالخاصه اوج اختراع بردن اونجدهه بیوک برواسطه تجلی اولدی، بو اختراعات انسانیته خدمت ایش ایلرک اولسه دخی مظلم قالدی، مثلا بوضه تک،

طوب باروتنك، قولاغه طاقيلان كوزلكلرك موجدلری
بزم ایچون حالا مجهولات اساطیری قیلندن در.

طوب باروتی سابه سنده بابار تهاجاسته اسكان
قالیوردی؛ بوسله قریستوف قولومبابلر قیاسنك انجار بعیده-
ده تحری مجهول ایچون تعین جهات ایسنه آلت اولیوردی.
دورینلرك اختراعی دخی علوم رصدیه بیوك بر خطلو
ترقی آدیوریوردی. الحاصل یوترقیاتی ضبط ایتك،
آنلری بزم قل ایدهرك استفادائزی تأمین، توسیع
وہ معلومات جدیدہ قینیہ شاحقه کاله اعلا ایتك ایچون
مطالعہ حیاتی حکمتنامی تولد اولیوردی.

باراساس (۱۴۹۳-۱۵۲۱)، قاردان (۱۵۰۱-
۱۵۷۶)، تله زیو (۱۵۰۸-۱۵۸۸) تفحصات قینیہ
پرینه یاکلش بر صورتده قائم اولان قواعد غیر معقولہ به
قارشى اعلان جدال ایدنلرك طابورینه التحاق ایتدیلر.
مع مافیه نه اختراع ایچون مقضی اولان فطانتہ، نهدہ منابع
کافیہ مالک اولدقلرندن مشارالہم یکی بر کائناتہ حکمت
تأیس ایدمہ، رك صحت کاملہ ایلہ بولدفقرلی نظریاتندن
عملیانه انتقال ایتك ایستغیجه کندیلری ده کرویہ سهو
وخطایہ یویان اولدیلر. فقط مخترعین سائرہ قواعد و احکام
ایلہ اشتغال ایتمکسزین هرکون یکی بر آلت ایجاد ایدمہ
اوزمانہ قدر قبول اولنان افکارك بطالاتی بالتجربہ
اثبات ایتدیلر.

داهی شهر قوبرنیق دخی مسلک جدید عولمدن
باحث اولان اثر مشهورینك مسوداتی اوتوز سنہ قدر
صافلایه رق نہایت اثر مذکورك ایلک بروالری فراش
احتضارده ایکن الہ کچیرہ ییلدی. نتیجه فچیمة عمری
یوقاریده بیسان ایدیلان (ژوردانو برونو) دخی: «بزم
بیلدیکمزدن بشقه سیارات اولمدیفنه ایتانقی کوچك
بر یخردن باقارکن هواده بو یخچرہ دن کوریلہ میاندن
بشقه قوش اولمدیفنی ادعا ایتمک یکنزر.» دییوردی. قوبرنیق
کرہ ارض ایلہ سیاراتك شمس مرکز اولقی اعتباریلہ
اولان حرکتلری تأیید ایدیوردی؛ (تیقو براهه)
(۱۵۴۶-۱۶۰۱) ایلہ (کپلر) (۱۵۷۱-۱۶۳۰) دخی
جناب واجب الوجودك قدرت جلیله صمدانیہ سی ایلہ
سیاراتك حرکتانده جاری اولان قوانین جلیله یی کشفه
چالیشیوردلردی.

قوبرنیق مسلکینک اهمیتی پیش نظر دفته آلان
غالیله (۱۶۴۲-۱۷۲۷) دخی مسلک مزبور ی جصورانه
مدافعه ایتدی. جهالت و تعصب ایلہ رنجیده، یتیش یاشنده
اولان بو حکیم مرصک کرہ ارضك حرکتی حقیقده کی
سوزنی کری آلہرق کرسی احتراق اوکندن قاجق
خصوصنده کی صنعتی بالو جوه شایان اغماضدر.

مشار الہدن صکرہ کشفیات سریماً یکدیگری
تعقیب ایتدی: هویکخان (۱۶۲۹-۱۶۹۵) نوتون
(۱۶۴۲-۱۷۲۷)، له بیسیج (۱۶۴۶-۱۷۱۶) مبحث
الحراکاتك قواعد مضبوطه سی توسیع ایدمہ رك اجسامك
خواص عمومیه سی مطالعه خصوصنده ترزلدن مصون
بر اساس وضع ایتدیلر. مبحث مذکور ی علم هندسه
دائرہ سی داخلته شکیردیلر.

طوبرجیالی بوروسی داخنده خلانك موجودیتہ
دائر محتاج ایضاح قالش اولان مسئله حقیقده آریستوت
حکمتہ قارشى صوک محاربه دخی باسقال (۱۶۲۳-۱۶۶۲)
طرفندن درعهده اولندی.

عین تاریخده ترمومترہ، بارومترہ، محلیہ الہوا آلی،
ماکئہ الکتریقیہ اختراع اولندی؛ بو صورتلہ علم حکمت
جدیدہ تشککل ایدمہ رك بوکونه قدر سریماً وسعتیز
اولدی.

بوکون بالجلہ علوم، حتی علوم ریاضیه دخی اصول
تجربیه ایلہ موضوعدر. بووجهلہ طبیعتك برخیلی سرائزی
آنلرہ مجهول قالیر سده انحق معلومات موجوده دن نشأت
ایدن بعض استدلالات ایلہ درجہ ثانیہ کی سرائرہ معلوم
اولدقلری کی فرضیات و قیاسات ایلہ دخی درجہ اولاده کی
سرائزی کشف ایدلر. مع مافیه ثروت معموره طبیعت
حضورنده نی بشرك دائماً اعتراف عجز و نقصان مجبوریتده
بولندیفنی درکاردر.

علی نصرت

تاریخ طبیعی

کوستبک

کوستبک مدت حیاتی طوبرانی قازمقلہ کچیر عملی
بر حیوان اولوب وجودی ایری و یووارلاق، بروی
سیوری، قوبرونی غایت قصه در. حیوانك هر برطرفی